

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

COMPTE RENDU INTÉGRAL
AVEC
COMPTE RENDU ANALYTIQUE TRADUIT

INTEGRAAL VERSLAG
MET
VERTAALD BEKNOPT VERSLAG

Commission de l'Énergie, de l'Environnement et du Climat

Commissie voor Energie, Leefmilieu en Klimaat

Mardi

23-01-2024

Après-midi

Dinsdag

23-01-2024

Namiddag

N-VA	Nieuw-Vlaamse Alliantie
Ecolo-Groen	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
PS	Parti Socialiste
VB	Vlaams Belang
MR	Mouvement Réformateur
CD&V	Christen-Democratisch en Vlaams
PVDA-PTB	Partij van de Arbeid van België – Parti du Travail de Belgique
Open Vld	Open Vlaamse Liberalen en Democraten
Vooruit	Vooruit
Les Engagés	Les Engagés
DéFI	Démocrate Fédéraliste Indépendant
INDEP-ONAFH	Indépendant - Onafhankelijk

Abréviations dans la numérotation des publications :		Afkortingen bij de nummering van de publicaties :	
DOC 55 0000/000	Document parlementaire de la 55 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif	DOC 55 0000/000	Parlementair stuk van de 55 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA	Questions et Réponses écrites	QRVA	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV	Version provisoire du Compte Rendu Intégral	CRIV	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV	Compte Rendu Analytique	CRABV	Beknopt Verslag
CRIV	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral définitif et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)	CRIV	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN	Séance plénière	PLEN	Plenum
COM	Réunion de commission	COM	Commissievergadering
MOT	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)	MOT	Moties tot besluit van interpellaties (op beigeleurig papier)

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants	Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers
Commandes :	Bestellingen :
Place de la Nation 2	Natieplein 2
1008 Bruxelles	1008 Brussel
Tél. : 02/ 549 81 60	Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be	www.dekamer.be
e-mail : publications@lachambre.be	e-mail : publicaties@dekamer.be

SOMMAIRE

INHOUD

- Question de Daniel Senesael à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'autorisation de l'utilisation du glyphosate" (55040262C)
Orateurs: Daniel Senesael, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal
- Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La réunion informelle des ministres européens de l'Environnement les 15 et 16 janvier 2024" (55040840C)
Orateurs: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal
- Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le projet de PNEC et la réaction de la ministre à l'évaluation du paquet Ajustement à l'objectif 55" (55040903C)
Orateurs: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal
- Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le "dirty diesel"" (55040925C)
Orateurs: Kris Verduyckt, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal
- Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les émissions de l'aviation" (55040928C)
Orateurs: Kris Verduyckt, Zakia Khattabi, ministre du Climat, de l'Environnement, du Développement durable et du Green Deal

- Vraag van Daniel Senesael aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De vergunning voor het gebruik van glyfosaat" (55040262C)
Sprekers: Daniel Senesael, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal
- Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De informele Europese Raad van Milieuministers op 15 en 16 januari 2024" (55040840C)
Sprekers: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal
- Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het ontwerp-NEKP en de reactie van de minister op de evaluatie van het Fit for 55-pakket" (55040903C)
Sprekers: Kurt Ravyts, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal
- Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Dirty diesel" (55040925C)
Sprekers: Kris Verduyckt, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal
- Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De uitstoot van de luchtvaart" (55040928C)
Sprekers: Kris Verduyckt, Zakia Khattabi, minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal

Commission de l'Énergie, de
l'Environnement et du ClimatCommissie voor Energie, Leefmilieu
en Klimaat

du

van

MARDI 23 JANVIER 2024

DINSDAG 23 JANUARI 2024

Après-midi

Namiddag

De behandeling van de vragen vangt aan om 15.41 uur. De vergadering wordt voorgezeten door de heer Christian Leysen.

Le développement des questions commence à 15 h 41. La réunion est présidée par M. Christian Leysen.

01 Question de Daniel Senesael à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "L'autorisation de l'utilisation du glyphosate" (55040262C)

01 Vraag van Daniel Senesael aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De vergunning voor het gebruik van glyfosaat" (55040262C)

01.01 Daniel Senesael (PS): Madame la ministre, cette question a été déposée voici un petit moment. Le jeudi 16 novembre 2023, la Commission européenne a décidé de prolonger de dix ans l'autorisation de l'utilisation du glyphosate, soit jusque fin 2033. Depuis plusieurs années, les dangers pour la santé, voire le potentiel cancérigène de cette molécule, ont été pointés du doigt par de nombreux scientifiques et de nombreuses organisations dédiées à la protection de la santé et de l'environnement.

Près de 300 scientifiques belges et néerlandais ont récemment plaidé pour l'arrêt de l'utilisation de cette substance et dénoncé le fait que les études utilisées pour appuyer cette décision étaient principalement issues de l'industrie, les recherches indépendantes et récentes n'étant actuellement pas sérieusement prises en compte dans l'évaluation des risques du glyphosate. Concrètement, pour ces scientifiques, rien ne permet de conclure que le glyphosate est sans danger. Ceci rend la décision de la Commission européenne difficilement compréhensible et acceptable.

Madame la ministre, pouvons-nous avoir votre retour sur cette décision? Celle-ci devait initialement nécessiter la validation du Conseil européen. Faute d'une majorité de quinze pays représentant au moins 65 % de la population, aucun accord n'a pu être trouvé lors des réunions dédiées le 13 octobre et le 16 novembre. Suite à cela, et en accord avec la procédure, la Commission européenne a acté la prolongation de dix ans. Comment expliquer que la Commission européenne ait pris cette décision alors qu'elle pouvait soumettre une nouvelle proposition au Conseil? La Belgique se serait abstenue lors du vote final. Pourquoi cette abstention? Pouvons-nous obtenir de plus amples informations sur la position de notre pays tout au long du processus décisionnel.

Cette décision n'est certainement pas celle que nous souhaitons, mais elle n'empêche pas les États de prendre des mesures à leur échelle. Je cite la Commission européenne: "Ceux-ci restent responsables des autorisations nationales des produits phytopharmaceutiques contenant

01.01 Daniel Senesael (PS): Op 16 november 2023 heeft de Europese Commissie de vergunning voor het gebruik van glyfosaat met tien jaar verlengd. Bijna 300 Belgische en Nederlandse wetenschappers hebben echter gepleit tegen het gebruik ervan en hekelden het feit dat de studies waarop die beslissing gebaseerd werd afkomstig zijn van de industrie.

Wat vindt u daarvan? De Europese Raad moest de beslissing van de Commissie bekrachtigen. Bij gebrek aan een meerderheid van vijftien landen die samen ten minste 65 % van de totale EU-bevolking vertegenwoordigen, kon er geen akkoord bereikt worden. De Commissie heeft daarom akte genomen van de verlenging met tien jaar. Waarom heeft ze dat gedaan terwijl ze evengoed een nieuw voorstel aan de Raad had kunnen voorleggen? Waarom heeft België zich blijkbaar bij de eindstemming onthouden? Welk standpunt nam ons land tijdens het besluitvormingsproces in?

De lidstaten kunnen op hun niveau beslissen over beperkingen. Werd dat in de regering besproken? Werd er contact opgenomen met de minister van Landbouw en met andere

du glyphosate et continuent de pouvoir restreindre leur utilisation aux niveaux national et régional s'ils le jugent nécessaire sur la base des résultats des évaluations des risques." Madame la ministre, avez-vous discuté d'une interdiction nationale au sein du gouvernement? Des contacts ont-ils été pris avec votre collègue en charge de l'Agriculture? En outre, le sujet a-t-il été abordé avec d'autres pays favorables à l'interdiction?

landen die voorstander zijn van een verbod?

01.02 Zakia Khattabi, ministre: Monsieur Senesael, je voudrais commencer par dire que, comme vous, je ne peux que déplorer cette décision. Pour ce qui est d'une interdiction nationale, comme vous le savez, il n'y a pas eu de consensus au sein du gouvernement fédéral. Certains ministres, dont je fais partie, voulaient mettre un terme à l'utilisation du glyphosate tandis que d'autres – curieusement en contradiction avec leur position d'il y a cinq ans – voulaient étendre cette utilisation. C'est la raison pour laquelle la Belgique s'est abstenue.

01.02 Minister **Zakia Khattabi**: Ons land heeft zich bij de stemming onthouden, omdat er in de federale regering geen consensus werd bereikt. Een aantal ministers, onder wie ikzelf, wilden een einde maken aan het gebruik van glyfosaat, terwijl anderen het net wilden verlenen. Ik betreur het dat glyfosaat voor nog eens tien jaar toegelaten werd. Het voorzorgsbeginsel had moeten primeren, aangezien de gevaren voor de menselijke gezondheid en de biodiversiteit wetenschappelijk bewezen zijn. Ik betreur het dat de Europese Commissie niet beter naar de lidstaten heeft geluisterd. Ik nodig ik u uit om de minister van Landbouw of de Commissie te vragen waarom de Commissie de lidstaten geen nieuw voorstel heeft voorgelegd.

Je regrette profondément la position de la Belgique et la décision de la Commission d'autoriser la mise sur le marché du glyphosate pour ces dix années supplémentaires. Après tout, la science est on ne peut plus claire. L'utilisation du glyphosate est nocive pour la santé humaine et pour l'environnement.

Comme je l'ai déjà indiqué devant cette commission – ma position était claire pour ce qui concerne la prolongation de cette autorisation – le principe de précaution devait prévaloir. Les risques pour la santé humaine et la biodiversité conduisent à la décision de ne plus autoriser le glyphosate. Je ne peux donc que regretter, comme vous et avec vous, que la Commission européenne n'ait pas mieux écouté le signal clair émis par les États membres.

La question de savoir pourquoi la Commission n'a pas soumis une nouvelle proposition aux États membres reste une question à laquelle je ne peux pas vous répondre. Je vous invite à la poser soit à mon collègue en charge de l'Agriculture, soit à la Commission européenne.

Bij de opmaak van het programma 2023-2027 van het federaal reductieplan voor gewasbeschermingsmiddelen heb ik ervoor gepleit om glyfosaathoudende producten niet langer toe te laten, maar ook dat standpunt werd niet gesteund door de minister van Landbouw. De gewesten hebben stappen ondernomen om het gebruik van glyfosaat door particulieren te beperken, maar ik draag geen kennis van contacten met andere lidstaten over een nationaal verbod. Ook op Europees niveau lopen de standpunten van de ministers van Milieu en Landbouw uiteen.

Dans le cadre de l'élaboration du programme fédéral de réduction des produits phytosanitaires pour la période 2023-2027, j'ai plaidé au sein du gouvernement pour ne plus accorder d'autorisation pour des produits contenant du glyphosate. J'ai à nouveau obtenu le soutien de certains collègues autour de la table mais, malheureusement, à nouveau pas de mon collègue en charge de l'Agriculture. La conséquence est que cette mesure n'a pas pu être intégrée dans le nouveau programme fédéral de réduction des produits pharmaceutiques.

Selon mes informations, les Régions ont, quant à elles, déjà pris des mesures afin de restreindre l'utilisation du glyphosate, notamment pour les particuliers mais je n'ai pas connaissance de discussions, ni de contacts avec d'autres États membres concernant une interdiction nationale. Mon collègue, David Clarinval, et son administration pourront certainement vous informer davantage à ce sujet.

Il est vrai aussi qu'à l'échelle européenne, comme à l'échelle nationale, la position des ministres de l'Environnement et de l'Agriculture est singulièrement différente.

01.03 Daniel Senesael (PS): Madame la ministre, je vous remercie pour vos réponses qui ne m'étonnent pas. Nous sommes sur la même

01.03 **Daniel Senesael (PS)**: De

longueur "d'environnement". Évidemment, je constate aussi les différences notoires que rencontrent les ministres de l'Environnement et de l'Agriculture. J'ai bien l'intention, après votre réponse, d'interroger le ministre Clarinval. Je vous remercie en tout cas pour votre combat dans ce dossier.

meningsverschillen tussen de ministers van Leefmilieu en de ministers van Landbouw zijn overduidelijk. Ik zal een vraag richten aan minister Clarinval.

Het incident is gesloten.

L'incident est clos.

02 Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De informele Europese Raad van Milieuministers op 15 en 16 januari 2024" (55040840C)

02 Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "La réunion informelle des ministres européens de l'Environnement les 15 et 16 janvier 2024" (55040840C)

02.01 Kurt Ravyts (VB): Mijnheer de voorzitter, mevrouw de minister, het Belgische voorzitterschap is op gang getrokken. Als assessor hebt u een tweedaagse informele Europese ministerraad bijgewoond, voorzeten door minister Maron van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Enkele themata zijn gepasseerd, zoals adaptatie in het kader van klimaatverandering, de versterking van de Green Deal tijdens de volgende Europese legislatuur, de ontwikkeling van een kostenefficiënt Europees klimaatbeleid, circulaire economie en last but not least rechtvaardige transitie. Tijdens het Belgische voorzitterschap wilt u op het aspect rechtvaardige transitie hard inzetten. Daarover heb ik enkele vragen.

02.01 Kurt Ravyts (VB): Durant la présidence belge de l'UE, la ministre souhaite attirer l'attention sur la transition juste.

Mevrouw de minister, kunt u een overzicht geven van de Belgische positiebepalingen op die EU-ministerraad omtrent de versterking van de Green Deal en de ontwikkeling van een kostenefficiënt klimaatbeleid? Kunt u meer toelichting geven bij de vraag van België aan het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) om een advies te leveren over de stappen die de EU dient te zetten voor een beleidskader inzake een rechtvaardige transitie? Het is mij niet heel duidelijk of dat advies al klaar is en of dat op die informele Raad reeds werd besproken.

Quelle est la position belge sur le renforcement du Green Deal et l'élaboration d'une politique climatique rentable? Pourquoi notre pays sollicite-t-il un avis du Comité économique et social européen (CESE) sur le cadre politique européen en matière de transition juste? Que s'est-il dit lors du Conseil informel de deux jours sur l'accélération et le renforcement de la transition vers une économie circulaire et la durabilité?

Omtrent circulariteit wordt gesteld dat het binnen de Europese economie te traag gaat of dat die zelfs stagneert. Welke waren de bevindingen op de informele Raad om de overgang naar een circulaire economie en duurzaam gebruik – waarvan Vlaams Belang voorstander is, zoals u daarnet bij de stemming over uw wetsontwerp nog hebt gemerkt – te versnellen en te versterken?

02.02 Minister Zakia Khattabi: Dank u voor uw vraag, mijnheer Ravyts.

Het is een traditie dat een land tijdens het voorzitterschap geen positie inneemt. Voor ons is dat ook het geval. Tijdens ons voorzitterschap neemt ons land dus geen nationale posities in. Wij faciliteren het debat en de onderhandelingen en trachten zo veel mogelijk tot compromissen en vooruitgang te komen.

02.02 Zakia Khattabi, ministre: La tradition veut que pendant la présidence européenne, le pays ne prenne pas position mais facilite le débat et essaie de réaliser des progrès. C'est à mon initiative qu'un avis a effectivement été demandé au CESE. En effet, pour que la politique de transition soit équitable, il est essentiel de donner à toutes les parties prenantes la possibilité de partager leurs préoccupations, leurs idées et leurs points de vue. La Belgique a impliqué les partenaires sociaux et les organisations de la société civile. La

In antwoord op uw tweede vraag kan ik u toelichten dat het Belgische voorzitterschap op mijn initiatief inderdaad een verzoek tot opinie heeft gericht aan het European Economic and Social Committee. Het is cruciaal dat rond het thema 'rechtvaardige transitie' de participatie van verschillende stakeholders wordt gestimuleerd. Wij kunnen pas begrijpen op welke manier wij het transitiebeleid rechtvaardig kunnen maken wanneer wij aan alle stakeholders de kans geven om hun bezorgdheden, ideeën en inzichten te delen.

België heeft de sociale partners en de middenveldorganisaties betrokken bij het Forum voor een rechtvaardige transitie en via de adviesraden. Op Europees niveau was het belangrijk de oefening over te doen via de opinievraag. De precieze adviesvraag die tot hen werd gericht, is de volgende: “Welke stappen moet de Europese Unie nemen om een integraal, rechtvaardig transitiebeleidskader op te zetten? Dat kader moet leiden tot een klimaatneutrale, ecologisch duurzame, niet-giftige en volledig circulaire samenleving en economie tegen 2050, zonder de sociaal-economische kansen van kwetsbare regio's en mensen verder in gevaar te brengen.”

U kunt het advies online terugvinden op de website van het EESC. Ik raad jullie allemaal aan het interessante document door te nemen. Doorheen de hoofdstukken besteedt het Comité aandacht aan het belang van een holistisch, coherent en transversaal beleidskader en zet het de krijtlijnen uit om een duurzame economie mogelijk te maken. Het advies besteedt ook uitvoerig aandacht aan het belang van het Europees sociaal model en de socialezekerheidsstelsels van de lidstaten als ruggengraat van een rechtvaardig transitiebeleid. Vervolgens worden pistes gedeeld om de sociale dialoog, de burgerdialoog en de participatie van lokale en regionale overheden structureel te integreren in het beleid. Uiteraard gaat er eveneens uitvoerig aandacht naar de belangrijke rol van veerkrachtige en duurzame bedrijven als voorwaarde voor een daadkrachtig en rechtvaardig transitiebeleid. Tot slot stonden in het advies ook suggesties omtrent de investeringsopties in dat verband.

Tijdens de informele Raad werd het advies goed ontvangen door de meerderheid van de deelnemers. Er werd door vele deelnemers benadrukt dat sociaal overleg en stakeholderparticipatie cruciaal zijn in dit debat. Verschillende ministers haalden ook aan dat een sterker governancekader op Europees niveau essentieel is om zeker te zijn dat we niemand achterlaten.

De sessie over circulaire economie werd tijdens de informele Raad ingeleid met een presentatie van twee wetenschappelijke rapporten die binnenkort zullen uitkomen.

Eenzijds werd de nieuwe *Global Resources Outlook 2023* gepresenteerd. Dat is het vijfjaarlijks rapport van het International Resource Panel dat inzicht geeft in het mondiale gebruik van hulpbronnen en de milieudruk van dit gebruik en in oplossingen voor systemische verandering. Uit het rapport blijkt bijvoorbeeld dat het mondiale gebruik van hulpbronnen met een factor 3 toeneemt en dat het een belangrijke drijvende kracht is achter de drievoudige crisis van klimaat, biodiversiteit en vervuiling.

Anderzijds werd het *State and Outlook Report on Circular Economy in Europe* gepresenteerd. Uit dit rapport van het Europees Milieuagentschap blijkt dat er in Europa nog veel werk aan de winkel is om de doelstellingen op het gebied van circulariteit te halen.

Uit de gedachtewisseling bleek dat veel circulaire initiatieven zijn opgestart, zowel op nationaal niveau als Europees, en dat de uitvoering ervan niet mag stilvallen. Tegelijk benadrukten zowel de wetenschappelijke rapporten als de ministers de noodzaak om het gebruik van hulpbronnen te verminderen. Alleen dan kan ook de druk van grondstoffen-gebruik op het milieu aanzienlijk worden verminderd. Ministers rond de

demande précise d'avis lancée était la suivante: quelles mesures l'UE devrait-elle prendre pour établir un cadre politique en faveur d'une transition juste et intégrée? Ce cadre doit conduire, d'ici à 2050, à une société et une économie neutres en carbone, durables sur le plan environnemental, non toxiques et pleinement circulaires, sans compromettre davantage les possibilités socioéconomiques des régions et des personnes vulnérables.

L'avis peut être consulté sur le site web du CESE. L'avis a été bien accueilli par la majorité des participants au Conseil informel. De nombreux participants ont souligné le rôle de la concertation sociale et de la participation des parties prenantes. Plusieurs ministres ont également indiqué qu'un cadre de gouvernance plus solide au niveau européen était essentiel pour s'assurer de ne laisser personne de côté.

La session sur l'économie circulaire lors du Conseil informel a été introduite par une présentation de deux rapports scientifiques qui seront bientôt publiés. Le nouveau *Global Resources Outlook 2023* est le rapport quinquennal de l'*International Resources Panel*, qui donne une idée de l'utilisation mondiale des ressources, des pressions environnementales liées à cette utilisation et des solutions pour un changement systémique. Le *State and Outlook Report on Circular Economy in Europe* de l'Agence européenne pour l'environnement montre qu'il reste encore du pain sur la planche pour atteindre les objectifs.

Plusieurs initiatives circulaires ont déjà été lancées au niveaux européen et belge. Ce processus ne doit pas s'arrêter. En outre, il est nécessaire de réduire l'utilisation des ressources de manière à réduire considérablement la pression qu'exerce l'utilisation des ressources sur l'environnement. Il est également nécessaire de mieux intégrer l'écono-

tafel wezen ook op het belang van het beter integreren van de circulaire economie in ander beleid en de noodzaak om sectoraal beleid meer coherent te maken zodat problemen niet verschoven worden. Er werd ook gevraagd naar een nieuw Europees kader voor de circulaire economie na 2024 om de circulaire economie te versterken en te versnellen.

mie circulaire dans les autres politiques.

Un nouveau cadre européen pour l'économie circulaire est en tout cas indispensable après 2024 afin de renforcer et d'accélérer cette économie circulaire.

02.03 Kurt Ravyts (VB): Als voorzitter heeft men inderdaad een andere rol, mevrouw de minister. De versterking van de Green Deal kan misschien deels ter sprake komen bij mijn volgende vraag.

02.03 Kurt Ravyts (VB): Un cadre de gouvernance européen plus robuste est en tout état de cause inéluctable dans la perspective du paquet européen "Ajustement à l'objectif 55".

Ik zal het advies online zeker lezen. Ik wist niet in hoeverre het reeds klaar was en dus het voorwerp uitmaakte van besprekingen.

Een sterker Europees governancekader inzake de rechtvaardige transitie is volgens mij onvermijdelijk in het licht van het Fit for 55-pakket, maar wij zullen hier zeker nog in de volgende legislatuur verder over spreken, met ik weet niet welke minister. Dat zien wij dan wel.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

03 Vraag van Kurt Ravyts aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Het ontwerp-NEKP en de reactie van de minister op de evaluatie van het Fit for 55-pakket" (55040903C)

03 Question de Kurt Ravyts à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le projet de PNEC et la réaction de la ministre à l'évaluation du paquet Ajustement à l'objectif 55" (55040903C)

03.01 Kurt Ravyts (VB): Het einde van de Europese legislatuur nadert en dan komen er allerlei evaluaties, bijvoorbeeld over het Fit for 55-pakket door de European Scientific Advisory Board on Climate Change. Zij hebben dertien aanbevelingen wereldkundig gemaakt in een eerste tussentijdse balans van het wetgevingspakket.

03.01 Kurt Ravyts (VB): Le Conseil scientifique consultatif européen sur le changement climatique a formulé 13 recommandations dans le cadre d'un premier bilan intermédiaire du paquet "Ajustement à l'objectif 55". Nous attendons par ailleurs l'évaluation par la Commission européenne de notre Plan national Énergie-Climat (PNEC), qui a été soumis en novembre 2023. La ministre peut-elle fournir des explications à ce sujet?

Tegelijkertijd is het wachten – ik heb er in de pers althans nog niets over gehoord – op de evaluatie of de feedback van de Europese Commissie over het NEKP, dat eind november werd ingediend. Ik weet niet of het er al is. Ik heb nu de gelegenheid om dat te vragen.

Van die dertien aanbevelingen sprong er voor mij één heel sterk uit. Men stelt voor om ten laatste tegen 2031 een emissietaks te heffen op bepaalde producten uit de land- en bosbouw, naast een hele reeks andere aanbevelingen, zoals de uitfasering van de subsidies voor fossiele brandstoffen en verdere aanpassingen aan het ETS-systeem.

Mevrouw de minister, hoe reageert u op die aanbevelingen? Hoe zit het met het NEKP?

03.02 Minister Zakia Khattabi: Mijnheer de voorzitter, mijnheer Ravyts, wij hebben de evaluatie van het NEKP van de Europese Commissie nog niet ontvangen. Daardoor kan ik pas later antwoorden.

03.02 Zakia Khattabi, ministre: Nous n'avons pas encore reçu l'évaluation du PNEC. Je ne peux donc encore rien dire à ce sujet.

Inzake het rapport van de European Scientific Advisory Board kan ik u meegeven dat de hoofdauteur, professor Edenhofer, vorige week op

La semaine dernière, l'auteur princi-

mijn kabinet het rapport is komen toelichten. Het bevat heel veel interessante informatie. Niettemin wil ik om twee redenen nog niet inhoudelijk reageren.

De eerste reden is u welbekend. Als raadsvoorzitter moet België de komende maanden het gevoelige dossier van de 2040-doelstellingen in goede banen leiden. Dat betekent ook dat wij ons onthouden van inhoudelijke stellingnames die haaks kunnen staan op onze rol van *honest broker*. Dus vanuit onze rol zal ik nu nog niet in de diepte gaan over het 2040-dossier, temeer omdat nog niet alle belangrijke info op tafel ligt.

De Commissie zal begin februari 2024 haar communicatie publiceren met een gedetailleerd *impact assessment*. Pas wanneer dat er is, kunnen de administraties beginnen met de analyse van de uitdaging en met het in kaart brengen van de gepaste beleidsinstrumenten. Het rapport van de European Scientific Advisory Board zal daar dan ook een rol in spelen, naast andere rapporten.

pal du rapport de l'European Scientific Advisory Board on Climate Change a présenté le rapport dans mon cabinet. Je ne peux encore commenter son contenu car le président de l'UE doit traditionnellement s'abstenir de prendre des positions de fond.

Début février 2024, la Commission européenne publiera sa communication accompagnée d'une analyse d'impact détaillée. Ensuite, les administrations pourront lancer l'analyse et identifier les instruments politiques appropriés. Le rapport de l'European Scientific Advisory Board jouera certainement un rôle à cet égard.

03.03 Kurt Ravyts (VB): Mevrouw de minister, er blijft inderdaad de rol van België. Ik merk ook dat u voorzichtig bent en even wilt bekijken welke richting de Europese Commissie uitgaat voor de volgende legislatuur.

Wij zullen het dossier verder opvolgen.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

04 Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "Dirty diesel" (55040925C)

04 Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Le "dirty diesel"" (55040925C)

04.01 Kris Verduyckt (Vooruit): Mevrouw de minister, ik las een reportage van *Apache* waarin werd ingezoomd op het probleem van de *dirty diesel*. Spijtig genoeg scoort ons land daar vrij hoog op.

Sinds er in Nederland wetgeving is gekomen om ervoor te zorgen dat het niet meer zo gemakkelijk is om laagwaardige diesel uit te voeren naar bijvoorbeeld Afrikaanse landen, blijkt dat de Antwerpse haven populairder is geworden voor de uitvoer van *dirty diesel*.

U zei al dat dat niet kan en dat daar iets aan gedaan moet worden. Als ik het mij goed herinner, sprak u met minister Van der Straeten over een KB om die problematiek aan te pakken, vandaar de logische vraag hoe ver u daarmee staat.

04.01 Kris Verduyckt (Vooruit): Depuis que les Pays-Bas ont rendu plus difficile l'exportation de diesel de qualité inférieure – également appelé *dirty diesel* ou carburant africain – vers les pays africains, entre autres, le port d'Anvers gagne en popularité pour procéder à ces exportations. La ministre a annoncé son intention de ne pas rester les bras croisés. Qu'en est-il?

04.02 Minister Zakia Khattabi: Mijnheer Verduyckt, zoals u al zei heeft Nederland in april 2023 een maatregel ingevoerd ter bestrijding van dubbele normen tussen brandstoffen die in de Europese Unie op de markt worden gebracht en brandstoffen die naar landen buiten de Europese Unie worden geëxporteerd. Om ook in België een einde te maken aan dat systeem van dubbele standaarden, om een gelijk speelveld te behouden en de verschuiving van export richting België te voorkomen, heb ik mijn diensten gevraagd contact op te nemen met Nederland en de meest geschikte regelgevende maatregel voor actie op Belgisch

04.02 Zakia Khattabi, ministre: En avril 2023, les Pays-Bas ont en effet instauré une mesure visant à lutter contre la logique des deux poids, deux mesures entre les carburants commercialisés dans l'UE et les carburants exportés vers des pays hors UE. J'ai demandé à mes services de prendre contact avec les Pays-Bas

niveau te identificeren.

Mijn administratie heeft, in samenwerking met de Algemene Directie Energie van de FOD Economie, een koninklijk besluit opgesteld op basis van de wet op de productnormen. Dat ontwerp van koninklijk besluit, medeondertekend door de federale minister van Energie, voert dezelfde kwaliteitsnormen in als degene die in Nederland worden toegepast voor brandstoffen die buiten de Europese Unie worden uitgevoerd.

Het ontwerp volgt zijn reglementair traject en werd voorgesteld aan de gewesten op de interministeriële conferentie Leefmilieu van 1 december 2023. De tekst wordt nu voor advies voorgelegd aan de verschillende raden en aan de diensten van de Europese Commissie voor analyse in het kader van de TRIS-procedure. De volgende stappen in het proces zijn het verwerken van de opmerkingen van de verschillende raden en het voorleggen van het ontwerp aan de federale partners met het oog op de goedkeuring ervan door de ministerraad.

04.03 Kris Verduyckt (Vooruit): Mevrouw de minister, ik kan enkel toejuichen dat u uw werk doet. Wij kijken uit naar het vervolg. Het is een goede zaak dat wij ons op dezelfde hoogte als Nederland zetten. Zo zullen wij minder over *dirty diesel* moeten praten in het Parlement.

Het incident is gesloten.
L'incident est clos.

05 Vraag van Kris Verduyckt aan Zakia Khattabi (Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal) over "De uitstoot van de luchtvaart" (55040928C)

05 Question de Kris Verduyckt à Zakia Khattabi (Climat, Environnement, Développement durable et Green Deal) sur "Les émissions de l'aviation" (55040928C)

05.01 Kris Verduyckt (Vooruit): Mevrouw de minister, dit is een thema dat hier te weinig aan bod komt, zeker als uit een recente studie van de Manchester Metropolitan University blijkt dat de nefaste gevolgen van de luchtvaart groter zijn dan eerder gedacht. Zij zeggen dat de luchtvaartsector zelfs voor 4 % verantwoordelijk is voor de verandering van ons klimaat. Het is dus een belangrijk thema dat we moeten bespreken, maar ik heb het gevoel dat dit thema wat vastzit op internationaal niveau, dat iedereen daarnaar kijkt zoals naar een lichtkast, maar dat er weinig verschuivingen zijn.

Ik heb een aantal vragen over de internationale discussie rond de luchtvaart. We hebben recent de COP in Dubai gehad en ik vermoed dat dit thema daar ook aan bod is gekomen. Er zijn nog steeds internationale belastingvrijstellingen, een gevolg van het Verdrag van Chicago. Een ander aspect is de zogenaamd duurzame luchtvaartbrandstof SAF. Ik lees dat er in ons land te weinig wordt ingezet op e-kerosine. Hoe kijkt u daarnaar?

Wat betreft de uitstoot, Europa heeft een emissierechtensysteem voor de luchtvaart. De luchtvaart is echter jammer genoeg niet alleen Europees geregeld, maar ook internationaal, en daar zou het systeem stoken.

Dit zijn een aantal vragen die weliswaar met elkaar verbonden zijn, maar toch ook heel verschillend zijn.

Tot slot, het is goed dat de Belgische vliegbelasting werd ingevoerd,

à ce sujet. Un arrêté royal a été rédigé sur la base de la loi relative aux normes produits. Ce projet d'arrêté royal, qui est cosigné par la ministre de l'Énergie, instaure les mêmes normes de qualité qu'aux Pays-Bas. L'arrêté royal a été présenté le 1er décembre 2023 aux régions et est désormais soumis pour avis aux conseils respectifs et à la Commission européenne.

05.01 Kris Verduyckt (Vooruit): Selon une étude récente, la part de responsabilité du secteur de l'aviation dans le changement climatique avoisine les 4 %. Les discussions à ce sujet à l'échelon international sont toutefois bloquées. En conséquence de la Convention de Chicago, des exonérations d'impôts internationales sont toujours d'application. Notre pays est trop frileux en matière d'e-kérosène. Le système d'échange de quotas d'émission pour l'aviation est au point mort sur le plan international.

Comment la ministre voit-elle évoluer la taxe sur les billets d'avion instaurée en Belgique? Cette taxe est relativement peu élevée aujourd'hui. La ministre prévoira-t-elle qu'elle augmente en fonction du nombre d'avions qu'une personne prendra par an?

maar die is vandaag eigenlijk aan de lage kant. Hoe ziet u dat evolueren? Men suggereerde dat die misschien moet stijgen naargelang het aantal vluchten dat een persoon per jaar neemt. Vindt u dat een goede suggestie?

05.02 Minister **Zakia Khattabi**: Mijnheer Verduyck, het klopt helemaal dat de non-CO₂-effecten van de luchtvaart een belangrijke factor zijn om in acht te nemen. Hoewel de omschakeling naar klimaatneutrale brandstoffen in principe het rechtstreekse CO₂-effect doet verdwijnen, is het belangrijk om weten dat het non-CO₂-effect weliswaar afneemt, maar niet volledig zal wegvallen volgens de onderzoekers.

Bij de herziening van de ETS-richtlijn werd dan ook in artikel 14 opgenomen dat luchtvaartoperatoren jaarlijks over de non-CO₂-effecten moeten rapporteren vanaf 1 januari 2025. Tegen 31 december 2027 zal de Commissie op basis van de monitoring, rapportage en verificatie van deze non-CO₂-effecten een rapport en, indien toepasselijk, een wetgevend voorstel voorleggen om het toepassingsgebied van het EU ETS uit te breiden naar de non-CO₂-effecten van luchtvaart.

Dit kan een belangrijke stap zijn om druk te zetten en de transitie naar een rationalisering van luchtvaartbewegingen en het gebruik van klimaatvriendelijke brandstoffen verder aan te moedigen. Binnen de Unie nemen we de luchtvaartsector sinds 2012 op in het EU ETS. Het klopt echter dat we de internationale luchtvaart hierbij buiten beschouwing laten door het zogenaamde stop-the-clockprincipe, wat het mogelijk maakte tot een internationaal akkoord, namelijk CORSIA, te komen.

CORSIA is een internationaal akkoord en op zijn zachtst gezegd niet vrij van gebreken. Luchtvaart wordt niet in detail besproken op de COP, maar voornamelijk in het kader van de Internationale Burgerluchtvaart-associatie. Wel werken Belgische experts in het kader van de onderhandelingen over de internationale koolstofmarkten hard om ervoor te zorgen dat de kredieten die mogelijk door CORSIA gebruikt zullen kunnen worden van de allerhoogste kwaliteit zijn en dubbeltellingen vermeden worden. Zo is het bijvoorbeeld belangrijk dat beslist werd dat vanaf 2021 kredieten onder CORSIA worden toegelaten met een *corresponding adjustment*, zodat ze niet overlappen met reductiedoelstellingen binnen de NDC's van de Overeenkomst van Parijs.

Dat sluit uiteraard nog niet alle achterpoortjes. In die zin is het belangrijk dat de Commissie volgens de ETS-richtlijn tegen 1 juli 2026 de milieu-integriteit van CORSIA moet onderzoeken en, indien passend, een amendement op de ETS-richtlijn moet voorstellen.

Met betrekking tot alternatieve brandstoffen verdedigde België binnen de ReFuelEU-onderhandelingen een ambitieus standpunt waarbij we wensten in te zetten op e-kerosine en geavanceerde biobrandstoffen, voortbouwend op het voorstel van de Europese Commissie. Jammer genoeg werd het toepassingsgebied uitgebreid en is bijmenging met minder duurzame brandstoffen eveneens mogelijk, bijvoorbeeld brandstoffen op basis van dierlijke vetten, zoals u aanhaalt. Positief is wel dat er specifieke bijmengingsdoelstellingen voor e-kerosine worden ingevoerd, van 1,2 % vanaf 2030 tot 35 % in 2050. Uiteraard had dat ambitieuzer gemogen.

Daarnaast bepaalt artikel 14 van de ReFuelEU-verordening dat de Commissie tegen 1 januari 2027 een rapport moet presenteren aan het

05.02 **Zakia Khattabi**, ministre: Selon la communauté scientifique, l'effet non lié au CO₂ diminuera certes, mais ne disparaîtra pas complètement. À partir du 1er janvier 2025, les opérateurs aériens devront chaque année faire rapport sur les effets non liés au CO₂. D'ici le 31 décembre 2027, la Commission européenne présentera un rapport et, le cas échéant, une proposition législative en vue d'élargir le champ d'application du système européen d'échange de quotas d'émission (SEQE) aux effets de l'aviation non liés au CO₂. Cela pourrait exercer une pression et encourager davantage la transition vers une rationalisation des déplacements aériens et l'utilisation de carburants respectueux du climat. Au sein de l'Union, le secteur de l'aviation fait partie du SEQE depuis 2012.

L'accord international sur le système de compensation et de réduction des émissions de carbone pour l'aviation internationale (CORSIA) est loin d'être exempt de défauts. L'aviation est principalement discutée dans le cadre de l'Organisation de l'aviation civile internationale. Dans le cadre des négociations sur les marchés internationaux du carbone, les experts belges font le maximum pour s'assurer que les crédits pouvant potentiellement être utilisés par le CORSIA soient de la plus haute qualité, et pour éviter les doubles comptages. À partir de 2021, les crédits seront autorisés dans le cadre du CORSIA avec un ajustement correspondant, ce qui n'exclura toutefois pas encore toutes les portes dérobées. Il est donc important que la Commission examine l'intégrité environnementale du CORSIA selon la directive SEQE d'ici le 1er juillet 2026 et, le cas échéant, propose un amendement à la directive SEQE.

Europees Parlement en de Raad over de toepassing van de verordening, met onder meer informatie over de technologische ontwikkelingen op het vlak van onderzoek en innovatie in de luchtvaartindustrie die relevant zijn voor SAF, inclusief aangaande de vermindering van niet-CO₂-emissies.

De fiscaliteit inzake luchtvaartbrandstoffen is uiteraard heel erg belangrijk om de switch naar SAF en met name e-kerosine te maken. Voorlopig verhindert de energiebelastingrichtlijn op EU-niveau het belasten van kerosine, wat een onverdedigbare fossielebrandstofsubsidie in stand houdt. Dat aanpakken is essentieel. Ik verwijs dan ook graag naar de gezamenlijke verklaring inzake fossielebrandstofsubsidies die België in Dubai ondertekende, waarin opgeroepen wordt om barrières in internationale context die fossielebrandstofsubsidies in stand houden te identificeren en samen te proberen weg te werken, in het bijzonder in de luchtvaart- en scheepvaartsectoren. Ik hoop vurig dat die verklaring de aanzet kan zijn tot verdere bilaterale akkoorden om de problematiek rond kerosine aan te pakken.

Met betrekking tot de inschepingstaks stelde men vast, in het rapport *Proposal for a green tax reform* van Transport & Mobility Leuven (T&ML), in samenwerking met HIVA en de Universiteit Saint-Louis - Bruxelles, uit 2022, dat de huidige inschepingstaks in België niet op het niveau van de buurlanden ligt. De studie gaat ervan uit dat de huidige taks onder het niveau ligt om een gedragsverandering op gang te brengen.

Een onderscheid naar het aantal vluchten wordt niet voorgesteld. Dit zou het signaal kunnen geven dat een eerste vlucht minder schadelijk is dan de tweede of de derde. Het sociale aspect van het klimaatbeleid is uiteraard essentieel, maar zoals u weet ben ik er groot voorstander van om de opbrengsten van de koolstofprijzen gericht te geven aan de gezinnen die er het meest nood aan hebben.

Dans le cadre des négociations sur l'initiative ReFuelEU, la Belgique a défendu une position ambitieuse. Malheureusement, la proposition existante a été affaiblie et l'incorporation de carburants moins durables, par exemple à base de graisses animales, a été autorisée. Il est toutefois positif que des objectifs d'incorporation spécifiques en matière d'e-kérosène soient mis en place, bien que ces objectifs eussent pu être plus ambitieux.

L'article 14 du règlement ReFuelEU prévoit qu'au plus tard le 1er janvier 2027, la Commission devra présenter un rapport sur l'application de ce règlement, contenant notamment des informations sur les évolutions technologiques pertinentes.

La fiscalité est très importante dans le cadre du passage à l'e-kérosène. La directive sur la taxation de l'énergie empêchant encore de taxer le kérosène, l'on a maintenu une subvention indéfendable aux carburants fossiles. Je renvoie à cet égard à la déclaration commune signée à Dubaï par la Belgique, qui peut amorcer d'autres accords bilatéraux visant à lutter contre le problème du kérosène.

Une étude publiée en 2022 conclut que l'actuelle taxe d'embarquement est trop faible pour induire un changement de comportement. L'objectif n'est pas de faire évoluer la taxe en fonction du nombre de vols: en effet, un premier vol n'est pas moins nocif qu'un deuxième ou un troisième vol.

L'aspect social de la politique climatique est essentiel. Je tiens à ce que les recettes des prix du carbone soient spécifiquement affectées aux ménages qui en ont le plus besoin.

05.03 Kris Verduyckt (Vooruit): Mevrouw de minister, ik dank u voor het antwoord. Ik ga het antwoord nog eens rustig herlezen, want er zijn verschillende aspecten aan bod gekomen.

In het algemeen komt het principe dat de vervuiler betaalt vandaag nog te weinig in de algemene internationale luchtvaart aan bod. Ik heb het dus zeker niet alleen over ons land. U hebt terecht gezegd dat er in het CORSIA-systeem nog heel wat gebreken zitten.

05.03 Kris Verduyckt (Vooruit): Le principe du pollueur-payeur est encore trop peu pris en compte dans l'aviation internationale. Il serait positif que chacun fasse preuve de davantage de discernement quand il s'agit de l'impact du trafic aérien et envisage également les alternatives

Veel mensen vliegen en ik denk ook dat iedereen ondertussen wel beseft dat de impact daarvan slecht is voor onze omgeving. Als iedereen daarmee bewuster zou omgaan, zouden we al een stap vooruit zetten. Is een vlucht nodig? Zijn er alternatieven? Als mensen zich die vragen stellen, zou dat al een goede stap zijn.

U zegt dat de tweede en de derde vlucht even schadelijk zijn als de eerste. Dat klopt natuurlijk, maar als iedereen al eens kritisch zou kijken waar het beperkter kan, dan zou dat ook al een stap vooruit zijn.

De vliegtuigtaks is vandaag inderdaad te laag. Dat is misschien geen populair standpunt, maar het is wel een gegeven. We zullen daar echt naar moeten gaan kijken. Ik begrijp dat dit heel moeilijk ligt, omdat het over een internationale sector gaat. We kunnen daar niet eenzijdig zaken gaan doen zonder naar de rest te kijken, maar het zou toch goed zijn dat we op internationaal vlak stappen vooruit zetten.

Ik vrees dat als we niet ingrijpen de impact van de luchtvaart op de klimaatverwarming procentueel nog veel groter zal worden. Ik zie dat er in andere sectoren wel stappen vooruit worden gezet, maar in de luchtvaart gaat dat te traag. Dat maakt dat de druk op die sector alleen groter zal worden. Ik denk dat het goed is dat we samen met hen bekijken hoe we de impact kunnen verminderen. Ik zie vandaag te weinig concrete stappen in de goede richting.

Ik weet hoe moeilijk die internationale onderhandelingen zijn. Ik blijf er dus op rekenen dat u er ook in de allerlaatste maanden alles aan zult doen om vooruit te raken, mevrouw de minister.

*Het incident is gesloten.
L'incident est clos.*

*De openbare commissievergadering wordt gesloten om 16.13 uur.
La réunion publique de commission est levée à 16 h 13.*

possibles. Quant à la taxe sur les billets d'avion, des initiatives devraient être prises au niveau international. Je compte sur la ministre pour poursuivre les efforts en ce sens, et ce, même dans les derniers mois de la législature.